

1-2
34/1986

Slovensky
narodopis

Na Slovensku poznáme mnohé kultúrne a umelecké prejavy, ktorých existenciu a vývin počas mnohých stáročí charakterizuje spoločný, základný tvorivý princíp — princíp tradície. Možno však medzi nimi nájsť i také, ktoré názornejšie ako iné dokladajú uvedený princíp stabilitou určitých prvkov tradície, vytvárajúc tým ich znakovosť v oblasti výtvarnej kultúry ľudu, ale i národnej výtvarnej tvorby vôbec. Medzi takéto patria napríklad niektoré segmenty tradičných ornamentálnych motívov, ako aj niektoré základné segmenty tradície kultúry odievania. Tieto dva okruhy tradícií sú i pre dnešok vnímateľné a použiteľné; v rôznych tvarových a funkčných variantoch dotvárajú charakter súčasného životného prostredia, kultúry a spôsobu života socialistickej spoločnosti v našej vlasti.

V poslednom tisícročí doklady o uvedených okruhoch tradícií kultúry a umenia možno na Slovensku sledovať pomerne kontinuitne zo storočia na storočie. Ich autentickosť overuje archeológia, historiografia, dejiny umenia i etnografia. Výber obrazových dokladov, ktorý prikladáme k nášmu bloku príspevkov o tradícií, nazvanému „Tradícia — k otázkam teórie a praxe ich pôsobenia v socializme“, má za cieľ doplniť teoretické poznatky a poukázať na korene, kontinuitu i zmeny súvisiace s fungovaním jednotlivých ornamentálnych motívov a základu odevných stereotypov v konkrétnom časovom úseku a v konkrétnych, niekedy i odlišných kultúrnych a etnických spoločenstvách, ale najmä poukázať na ich udivujúcu tvorivú variatívnosť v ľudovej ornamentike a v ľudovom odevu na Slovensku od konca 18. do 1. pol. 20. stor.

Na obálke: 1. strana: Detail súseku, Drevo farbené hnedo, žltá a červeno. Haluzice, okr. Trenčín, koniec 19. stor. SNM Bratislava. Foto O. Šilingerová

4. strana: Detail súseku s vruborezovým dekorom poloblúkových roziet a solárnych motívov. Krná, okr. Lučenec, okolo pol. 19. stor. SNM Bratislava. Foto O. Šilingerová

Výber obrazových dokladov je z pripravovaných prác S. Kovačevičovej O vývine slovenskej ornamentálnej motiviky; Život a kultúra ľudu na Slovensku v ikonografických dokladoch (VIII.—XVIII. storočie). Texty k ilustráciám napísala S. Kovačevičová.

HLAVNÁ REDAKTORKA
Božena Filová

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Ján Botík, Soňa Burlasová, Václav Frolec, Viera Gašparíková, Emilia Horváthová, Soňa Kovačevičová, Igor Krištek, Milan Leščák, Ján Michálek, Ján Mjartan, Štefan Mruškovič, Viera Nosáľová, Antonín Robek, Viera Urbancová

Slovenský národopis

ČASOPIS SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

VEDA

VYDAVATEĽSTVO SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED
BRATISLAVA

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlíšené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vyniechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com
www.cejsh.icm.edu.pl
www.ceeol.de
www.mla.org
www.ulrichsweb.com
www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

Slovenský národopis

I · 2

34/1986

OBSAH

ŠTUDIE

TRADÍCIE — K OTAZKAM TEÓRIE A PRAXE ICH PÓSOBENIA V SO- CIALIZME

- Úvod (Božena Filová)
Čirbes, Vladimír: Úvod ku konf-
rencii
Filová, Božena: Tradícia a potreba
jej teoretickej i praktickej interpre-
tácie
Arutunov, Sergej Alexandrovič:
Vzťah tradície a inovácie a rotačný
mechanizmus ich vzájomného pôsobe-
nia
Várossiová, Elena: Tradícia ako ka-
tegoria filozofie dejín a národa . . .
Marcelli, Miroslav: Tradícia a prob-
lém kontinuity vývoja
Kamenc, Ivan: Vzťah historiogra-
fie k historickým tradíciam
Horváth, Pavel: K niektorým otáz-
kam historických tradícii na Slovensku
Malová, Darina: Miesto a funkcia
politických tradícii v štruktúre poli-
tickej kultúry
Cistov, Kirill Vasiličič: Tradícia
vo svetle folkloristickej teórie
Frolec, Václav: Tradice o lidové kul-
tuře a tradice lidové kultury
Horváthová, Emilia: Dynamika
tradície v oblasti duchovnej kultúry
Leščák, Milan: Hodnotové a znakové
aspekty skúmania etnokultúrnych tra-
dícii
Mrlian, Rudolf: Dramatické umenia
vo svetle tradícií
Burlas, Ladislav: Naše hudobné de-
dičstvo
Bakoš, Ján: Tradícia a umeleckohis-
torické vedomie na Slovensku
Biathová, Katarína: Umelecká au-
tenticitá a úkaz opakovania v stre-

dovekom výtvarnom umení	137
Kusý, Ivan: Tradícia a literárne de- dičstvo	149
Marčok, Viliam: Tradícia a kontinuita v socialistickom realizme	152
Kon, Igor Semionovič: Kontinuita kultúry a problémy etnografie detstva	163
7 Baláž, Ondrej: Funkcia tradícii vo výchove	178
9 Jakubíková, Kornélia: Funkcia tradicie v obyčajach životného cyklu človeka	191
13 Botík, Ján: Sociálna migrácia ako či- nitel fungovania tradícii ľudovej kul- túry	196
33 Danglová, Olga: Vzťah tradicie a módy	202
40 Kováčevičová, Soňa: Etnografic- ký atlas Slovenska ako prostriedok spoznávania tradícii spôsobu života a kultúry ľudu	218
46 Urbancová, Viera: K funkcií tra- dícii v dejinách etnografie	227
52 Burlasová, Soňa: Kontinuita folk- lórnej tradície	233
60 Beneš, Bohuslav: Tradice a inovační procesy ve folkloru	240
68 Liba, Peter: K niektorým otázkam vý- vinu a pokroku v literárnej tradícii	249
78 Noga, Július: Tradícia a literatúra pre deti	257
84 Kopál, Ján: Tradícia a vývin v tvor- be a recepcii literatúry pre deti a mlá- dež	262
92 MATERIÁLY	
105 Žilák, Ján: Tradícia výroby drevené- ho riadu v Českom Brezove	269
115 DISKUSIA	
123 Habovštíak, Anton: Nárečové areá- ly a etnografia	278
128 Rípká, Ivor: O niektorých aspektoch vzťahu etnografie a lingvistickej kar- patológie	286

RECENZIE A REFERÁTY

- Ivana Holzbachová, Člověk a dějiny (Václav Frolec)
 K. Marešová, Uherské Hradiště – Sady (Vladimír Turčan)
 J. Žudel, Stolice na Slovensku (Juraj Podoba)
 Krupinské prísne právo (Juraj Podoba)
 Bratislava Mateja Bela (Jarmila Paličková-Pátková)
 J. Stoklasa, Společenský rozvoj a životní prostředí (Peter Slavkovský)
 J. Musil a kol., Lidé a sídliště (Peter Salner)
 L. Tomek, Čí ruku do ohně (Peter Salner)
 Amazonky (Zora Vanovičová)
 K. Biathová, Maliarske prejavys stredovekého Liptova (Jiří Langner)
 M. Togner, Historický nábytok (Jarmila Paličková-Pátková)
 Š. Holčík, Pribory (Adam Prandá)
 Lubojsc, bože, Iubojsce, jaka je presladka (Mikuláš Mušinka)
 Chvála vina (Ema Drábiková)
 Pohádky, povídky a humorky ze Slezska (Viera Gašparíková)
 L. Dancs – Z. Németh, Orie šuhaj... (Soňa Burlasová)
 Kde na jabloních harmoniky rostou (Viera Gašparíková)
 Narodna tvorčisť ta etnografija 1983 (Mikuláš Nevrly)
 Létopis „Jahresschrift des Instituts für sorbische Volksforschung (František Kalesný)
 Zeitschrift für Volkskunde (Peter Salner)
 Číslo a myšlení (Peter Salner)
 A. D. Švejcar – L. B. Nikolskij, Úvod do sociolinguistiky (Zuzana Beňušková)
 Z. Ács, Nemzetiségek történelmi Magyarországon (Marta Sigmundová)
 I. Balassa, Die Lohnernte in Ungarn bis 1945 (Peter Slavkovský)
 H. Maeder – R. Kruker, Hirten und Herden (Ján Podolák)
 E. Bödi, Egy magyarországi lengyel falu táplálkozása (Václav Frolec)
 S. B. Roždestvenskaja, Russkaja narodnaja chudožestvennaja tradicija v sremennom obščestve (Adam Prandá)
 H. S. Maslova, Narodnaja odežda v vostočnoslavianskikh tradicionnykh oby-

čajach i obriadach XIX–načala XX v. (Mikuláš Mušinka)	329
H. Böttner – G. Meissner, Bürgerhäuser in Europa (Peter Salner)	329
M. I. Steblin-Kamenskij, Mýtus a jeho svět (Hana Hlôšková)	330
Slovacki narodni kazki dľa molodšoho šklnohho viku (Mikuláš Mušinka) .	331
Tschechische Volksmärchen (Viera Gašparíková)	331
Krupa, A., Rozprávky ľaničky Žofky – Zosfka neni mesei (Jaromír Ječch) .	334
Ukrainska narodna tvorčisť (Mikuláš Mušinka)	335
Dytačij folklor (Mikuláš Mušinka) .	336
W. Scherf, Lexikon der Zauberhörchen (Jaromír Ječch)	337
Derevjane čudo (Mikuláš Mušinka) .	339
Chodyly opryšky (Mikuláš Mušinka) .	340
H. Strobach, Deutsches Volkslied in Geschichte und Gegenwart (Soňa Burlasová) .	342
L. Vargyas, Hungarian Ballads and the European Ballad (Oldřich Sirovátká) .	343
I. Kriza, A legendaballadák (Juliana Kováčová)	345
J. Krzyżanowski, Szkice folklorystyczne III. (Zuzana Profantová)	347
Paremiologičeskij sbornik (Zuzana Profantová)	348
The Wisdom of Many (Zuzana Profantová)	350
S. Genčev, Narodna kultura i etnografia (Peter Slavkovský)	352

СОДЕРЖАНИЕ

317 СТАТЬИ	
319 ТРАДИЦИИ — К ВОПРОСАМ ТЕОРИИ И ПРАКТИКИ ИХ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В СОЦИАЛИЗМЕ	
320 Введение (Божена Филова)	7
321 Цирбес, Владимир: Введение к конференции	9
322 Филова, Божена: Традиция и потребность ее современной теоретической и практической интерпретации	13
323 Арутюнов, С. А.: Соотношение традиции и инновации и ротационный механизм их взаимодействия	33
324 Варшова, Елена: Традиция как категория философии истории и нации .	40
325 Марцелли, Мирослав: Традиции и проблема преемственности развития .	46
326 Каменец, Иван: Отношение историографии к историческим традициям .	52
327 Хорват, Павел: К вопросу об исторических традициях в Словакии	60

Малова, Дарина: Место и функция политических традиций в структуре политической культуры	68	ДИСКУССИЯ	
Чистов, К. В.: Традиции в свете фольклористической теории	78	Хабовштак, Антон: Территории диалектов и этнография	278
Фролец, Вацлав: Традиции о народной культуре и традиции народной культуры	84	Рипка, Ивор: О некоторых аспектах соотношения между этнографией и лингвистической карпатологией	286
Хорватова, Эмилия: Динамика традиции в области духовной культуры	92	РЕЦЕНЗИИ И РЕФЕРАТЫ	
Лешчак, Милан: Ценностные и знаковые аспекты изучения этнокультурных традиций	105	INHALT	
Мрлиан, Рурольф: Драматическое искусство в свете традиций	115	STUDIEN	
Бурлас, Ладислав: Наше музыкальное наследие	123	TRADITIONEN – ZU DEN FRAGEN DER TEORIE UND PRAKTIK IHRER WIRKUNG IN SOZIALISMUS	
Бакош, Ян: Традиция и художественно-историческое сознание в Словакии	128	Einleitung (Božena Filová)	7
Биатова, Катарина: Художественная аутентичность и примеры повторения в средневековом изобразительном искусстве	137	Cirbes, Vladimír: Einleitung zur Konferenz	9
Кусы, Иван: Традиция и литературное наследство	149	Filová, Božena: Die Tradition und die Notwendigkeit ihrer derzeitigen theoretischen und praktischen Interpretation	13
Марчок, Вилиам: Традиция и непрерывность социалистического реализма	152	Arutjunov, S. A.: Die Beziehung zwischen Tradition und Innovation und der Rotationsmechanismus ihrer gegenseitigen Wirkung	33
Кон, И. С.: Преемственность культуры и проблемы этнографии детства	163	Várossová, Elena: Die Tradition als Kategorie der Philosophie der Geschichte und der Nation	40
Балаж, Ондрей: Функция традиций в воспитании	178	Marcelli, Miroslav: Die Traditionen und das Problem der Kontinuität der Entwicklung	46
Якубикова, Корнелия: Функция традиций в обычаях жизненного цикла человека	191	Kamec, Ivan: Die Beziehung der Historiographie zu den historischen Traditionen	52
Ботик, Ян: Социальная миграция как фактор функционирования традиций народной культуры	196	Horváth, Pavel: Zu einigen Fragen der historischen Traditionen in der Slowakei	60
Данглова, Ольга: Отношение традиции и моды	202	Malová, Darina: Der Platz und die Funktion der politischen Traditionen in der Struktur der politischen Kultur	68
Ковачевичова, Соня: Этнографический атлас Словакии как средство познания традиций быта и культуры народа	218	Cistov, K. V.: Die Tradition im Lichte der folkloristischen Theorie	78
Урбанцова, Вера: К вопросу о функции в истории этнографии	227	Frolec, Václav: Die Tradition über die Volkskultur und die Tradition der Volkskultur	84
Бурлакова, Соня: Преемственность в фольклорной традиции	233	Horváthová, Emília: Die Dynamik der Traditionen im Bereich der geistigen Kultur	92
Бенеш, Богуслав: Традиции и процессы инноваций в фольклоре	240	Leščák, Milan: Die Werte- und Zeichenaspekte der Erforschung ethnokultureller Traditionen	105
Либа, Петер: К вопросу о развитии и прогрессе в литературной традиции	249	Mrlían, Rudolf: Die dramatische Kunst im Lichte der Tradition	115
Ноге, Юлиус: Традиции и литература для детей	257	Burlas, Ladislav: Unser musikalisches Erbe	123
Копал, Ян: Традиции и развитие в литературе для детей и молодежи	262	Bakoš, Ján: Die Tradition und das kunsthistorische Bewusstsein in der Slowakei	128
МАТЕРИАЛЫ			
Жилак, Ян: Традиция поделки деревянной посуды в селе Чески Брезов			

Biathová, Katarína: Künstlerische Authentizität und Erscheinungen der Wiederholung in der bildenden Kunst des Mittelalters

Kusý, Ivan: Die Tradition und das literarische Erbe

Marčok, Viliam: Die Tradition und die Kontinuität des sozialistischen Realismus

Kon, I. S: Die Kontinuität der Kultur und die Probleme der Ethnographie der Kindheit

Baláž, Ondrej: Die Funktion der Traditionen in der Erziehung

Jakubíková, Kornélia: Die Funktion der Tradition in den Bräuchen des menschlichen Lebenslaufes

Botík, Ján: Soziale Migrationen als Faktor des Fungierens der Traditionen der Volkskultur

Danglová, Olga: Die Beziehung zwischen Tradition und Mode

Kovačevičová, Soňa: Der Ethnographische Atlas der Slowakei als Mittel zum Studium der Lebensweise und Kultur des Volkes

Urbancová, Viera: Zur Funktion der Tradition in der Geschichte der Ethnographie

Buršáková, Soňa: Die Kontinuität der Folkloretradition

Benes, Bohuslav: Die Tradition und die Innovationsprozesse in der Folklore

Liba, Peter: Über einige Fragen der Entwicklung und des Fortschritts in der literarischen Tradition

Noga, Július: Die Tradition und die Kinderliteratur

Kopál, Ján: Die Tradition und Entwicklung in der Kreation und in der Rezeption der Kinder- und Jugendliteratur

MATERIALIEN

Žilák, Ján: Die Tradition der Erzeugung des Holzgeschirres in Český Brezov

DISKUSSION

Habovštíak, Anton: Mundartliche Gebiete und die Ethnographie

Ripka, Ivor: Über Aspekte der Beziehung zwischen der Ethnographie und der linguistischen Karpatologie

BÜCHERBESPRECHUNGEN UND REFERATE

CONTENTS

ARTICLES

137		
149	TRADITIONS – TO THE QUESTIONS OF THEORY AND PRACTICE OF THEIR FUNCTIONING UNDER SOCIALISM	
152		
	Introduction (Božena Filová)	7
163	Cirbes, Vladimír: Introduction of the conference	9
178	Filová, Božena: Tradition and a necessity of its theoretical and practical interpretation	13
191	Arutunov, Sergej Alexandrovič: The relation between tradition and innovation and the rotary mechanism of their mutual effect	33
196	Várossová, Elena: Tradition as a category of the philosophy of history and nation	40
202	Marcelli, Miroslav, Tradition and the problem of the development continuity	46
218	Kameneč, Ivan: The relation between historiography and the historical traditions	52
227	Horváth, Pavel: On some questions concerning the historical traditions in Slovakia	60
233	Malová, Darina: The place and function of political traditions in the structure of political culture	68
240	Cistov, Kirill Vasilievic: Tradition in the light of folkloristic theory	78
249	Frolec, Václav: Tradition on folk culture and the tradition of folk culture	84
257	Horváthová, Emilia: The dynamics of tradition in the sphere of spiritual culture	92
262	Leščák, Milan: The value and character aspects concerning the investigation of ethnocultural traditions	105
	Mrlian, Rudolf: Dramatic art in the light of traditions	115
269	Burša, Ladislav: Our musical heritage	123
	Bakoš, Ján: Tradition and the artistic and historical consciousness in Slovakia	128
278	Biathová, Katarína: Artistic authenticity and the phenomenon of repetition in the medieval creative art	137
286	Kusý, Ivan: Tradition and the literary heritage	149
	Marčok, Viliam: Tradition and the continuity of socialistic realism	152

Koň, Igor Semionovič: Continuity of culture and the problems of the ethnography of childhood	163	Liša, Peter: On some questions concerning the development and progress in literary tradition	249
Baláž, Ondrej: The function of traditions in upbringing	178	Nohe, Július: Tradition and the literature for children	257
Jakubíková, Kornélia: The function of tradition in the customs of man's life cycle	191	Kopál, Ján: Tradition and the development in the creation and reception of the literature for children and young people	262
Botík, Ján: Social migrations as a factor of functioning the traditions of folk culture	196	VARIOUS MATERIAL	
Danglová, Olga: The relation between tradition and fashion	202	Žilák, Ján: Tradition of the Making of Wooden Kitchen Utensils in Český Brezov	269
Kovačevičová, Soňa: Ethnographical Atlas of Slovakia as a means of knowing the traditions concerning the way of life and culture of the folk			
Urbancová, Viera: To the function of tradition in the history of ethnography	218	DISCUSSION	
Burlasová, Soňa: Continuity of folklore tradition	227	Habovštíak, Anton: Dialectal Areas and Ethnography	278
Beneš, Bohuslav: Tradition and the innovation processes in folklore	233	Ripka, Ivor: On some Aspects of the Relation between Ethnography and Linguistic Carpathology	286
	240	BOOKREVIEWS AND REPORTS	

Štylizovaná holubica na plásti strieborného velkomoravského gombíka, 9. storočie. Foto AÚ SAV

TRADÍCIA A POTREBA JEJ SÚČASNEJ TEORETICKEJ I PRAKTICKEJ INTERPRETÁCIE

BOŽENA FILOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Kategória tradícia vo svojom všeobecnom filozoficko-kultúrnom zmysle stala sa v posledných rokoch — najmä v poslednom desaťročí — jedným z veľmi často pertraktovaných problémov vedy vo svete. Dotýkajú sa ho práce filozofické, sociologické, kulturologické, historické, etnografické, ale i iné. Výňatky z nich sa rýchle rozširujú masovokomunikačnými prostriedkami; samo slovo tradícia je už veľmi bežné v našom každodennom slovníku. Nejde pritom o prvý, akoby objavný úkaz vedeckého sveta. Ved zisťovaniu podstaty a hľadaniu vývinových zákonitostí tradície — tohto zvláštneho rozporného javu, ktorý jedni považujú za prekážku či brzdu, iní za nevyhnutnú podmienku existencie a ďalšieho vývoja spoločnosti, najmä jej kultúry — sa vo svete i u nás venovali už v minulosti mnohí významní vedci. Spomeňme si len ako dlhodobo podnetne pôsobia myšlienky Zdeňka Nejedlého a Bedřicha Václavka. Mohlo by sa zdieť, že ide teda o akýsi módny smer, ktorý sa šíri osvojovaním a rozmnzožovaním ďalších publikovaných vedeckých názorov a zovšeobecnení. Iste i to hrá svoju úlohu. Pravdepodobnejšou príčinou súčasného intenzívneho a akoby kvalitatívneho záujmu o kategóriu tradície — ako problém vedy i praxe — sú práve nové problémy spoločenskej praxe sú-

časného sveta, vyvolané prudkými zmenami doterajších kultúrnych modelov, v tom i zmenami ich doterajšieho osvojovania — tradovania. Preto sa naraz na mnohých miestach sveta tieto zmeny analyzujú, bližšie spoznávajú ich príčiny a priebeh, hľadá sa optimálne riešenie budúceho vývoja. A práve tu sa počífuje potreba historicky overených podkladov k prognózam. V týchto súvislostiach hľadania sa však zisťuje nedostatočnosť konkrétnych, ale najmä teoretických poznatkov o ľudskej univerzálnosti tradície ako zvláštneho mechanizmu spoločenského vedomia ľudstva. Vznikajú v súvislosti s tým nové, i keď často len čiastkové teoretické uzávery, ktoré sa lišia nielen podľa príslušnosti vedca k danej špeciálnej vednej disciplíne, ale aj podľa ideového prístupu k riešeniu tejto otázky. V niektorých krajinách rozvojového sveta sa napr. bez väčších výskumných overení vytvárajú aplikačné projekty sociálno-kultúrnych opatrení, ktorých cieľom je brániť vlastné, najmä etnokultúrne, filozofické a umelecké tradície pred cudzou destrukciou modernej civilizačnej unifikácie. Začínajú sa rozpracovávať však i konkrétné nové projekty základného výskumu, realizované i v širšej medzinárodnej kooperácii, ktoré majú prispieť k reálnemu spoznaniu pôsobenia tradícii v sú-

časnom svete. Práve tieto môžu poskytnúť reálne možnosti i pre rozpracovanie teórie tradície.

Podnet pre naše súčasné spoločné vedecké medziodborové rokovanie o kategórii tradícia neboli priamo vyvolaný spomenutou zvýšenou intenzitou záujmu svetovej vedy o tento problém. Keď náš podnet vznikal – bolo to v rokoch 1977–1978 v súvislosti so spresňovaním gnozeologického zámeru hlavnej úlohy etnografickej vedy v rámci Štátneho plánu základného výskumu na 7. päťročnicu – išlo predovšetkým o vnútornú potrebu tejto vedy vyriešiť si na základe nových konkrétnych vedeckovýskumných projektov tento problém ako v danej etape hlavný problém našej teoretickej pripravenosti. I názov hlavnej úlohy „Ľudová kultúra v etape výstavby rozvinutej socialistickej spoločnosti – miesto a význam tradícii“ tento zámer zdôrazňuje. Keďže v súčasnosti už vieme, že úroveň teoretickej pripravenosti sa prejavuje vo všetkých fázach vedeckej činnosti, od zrodu myšlienky cez určovanie metodiky výskumu, jeho čiastkové zovšeobecnenia, až po vedecké uzávery a vyústenia vedeckých poznatkov v praxi, a že spravidla práve teoretická pripravenosť rozhoduje o úrovni a užitočnosti nového vedeckého poznania – postavili sme si tento problém ako ústredný, od ktorého sa odvíjali a zas k nemu vracali všetky čiastkové výskumné témy celej hlavnej úlohy etnografickej vedy v 7. päťročnici. Vtedajší náš návrh podeliť sa v priebehu prác formou spoločnej teoretickej konferencie o získané poznatky i s ostatnými spoločenskovednými odbormi treba charakterizovať skôr len ako vedeckú intuičiu potreby širšieho viacúrovňového prístupu k vedeckému objasneniu problematiky tradície, aby potom mohla byť spoľahlivejšia i jej praktická interpretácia.

Naše spoločné stretnutie tak v konkrétnom rokovaní ako i v jeho diskus-

nej časti predkladáme ako prvé, ktoré nemôže preskočiť etapu vzájomného zevidovania či materiálových, terminologických i teoretických špecifík jednotlivých vedných disciplín, ktoré sa na konferencii zúčastňujú, v ich vedeckom ponímaní tradície ako vedeckej kategórie. Predpokladáme preto, že nevyhnutným symptómom budú i rozmanitosť jej definovania, a najmä množstvo definícií. Presvedčení sme však, že len po zoznámení sa s nimi možno potom urobiť i ich vnútornú kategorizáciu a jej hierarchiu, o ktorú nám spoločne ide, pretože bez nej by sa zas len kvantitatívne a možno i odstredivo mohli uberať ďalšie naše paralelné bádania a mohli by sa i vzdialovať od potreby kvalitatívnej hodnoty komplexného vedeckého poznania na tomto úseku živej praxe.

Predpokladá sa všeobecne a spomnulo sa to i v úvode nášho rokowania, že etnografii spomedzi ostatných spoločenských vied najviac patrí právo vyzývateľa ku konfrontácii poznatkov o tradícii; etnografia s tradíciou denne pracuje a odhaľuje jej nové podoby, hodnoty a vnútorné mechanizmy. Etnografia sama však u nás donedávna až príliš často a popri tom i nepresne používala termín tradícia. Označovali sme ním to, čo už bolo ako protipôl súčasnosti, pod Ľudovými tradíciami sa chápali kvantitatívne a axiologicky voľne ponímané celky a hodnoty – čo sa žiaľ ešte i dnes v praxi často takto poníma. Dlho sme nevedeli rozšifrovať skutočný zástopoj tradície ako mechanizmu vedomia širších pospolitostí – ako mechanizmu akéhosi kolektívneho vedomia vo vytváraní etnokultúrnej historickej kontinuity, hoci sme si termínni tradícia, tradičné, tradovanie označovali často mnohé nepodstatné súvislosti týchto procesov. Pre teoretické dozretie etnografického ponímania kategórie tradície – s príznakmi dialekticko-protirečivých procesov v nej samej – bolo potrebné realizovať mnohé výskumy o zákonitos-

tiach historického vývinu spôsobu života a kultúry pracujúcich vrstiev nášho národa – v tom i súčasného vývinu a premien – ktoré si už môžu nárokovať na charakter syntetického poznania a schopnosti syntetickej teoretickej výpovede o nej.

O ceste k postupnému diferencovaniu ďalšiemu vedeckému ponímaniu tradície, ako aj o možnostiach ďalšieho rozpracovávania teórie tradície z hľadiska etnografickej vedy pojednávajú na našom vedeckom rokovanej príspevky našich a sovietskych kolegov etnografov. Sprístupnia sa tak na našom medzioborovom fóre výsledky už publikovaných teoretických i materiálových stanovísk sovietskych vedcov, ktoré k diskusii o tradícii vyšli v roku 1981 vo vedeckom časopise Sovetskaja etnografia, ako aj stanoviská pracovníkov Národopisného ústavu SAV z interného seminára ústavu pod názvom *Tradícia ako etnografická kategória*, ktoré vyšli v roku 1984 v samostatnom čísle informatívneho bulletingu „Národopisné informácie“ a ktorý tu odovzdávame všetkým účastníkom medzioborovej konferencie.

Vo svojom príspevku – pridŕžajúc sa témy môjho vystúpenia – pozastavím sa preto len pri niektorých vybraných okruhoch života tradície, a to podľa hlavných sfér jej pôsobenia na národný organizmus v celoštrukturálnom chápani vývinu spôsobu života a kultúry základných vrstiev tohto národného organizmu. Radenie problematiky do okruhov, ktoré tu používam, nemá svoju stálu vnútornú vedeckú hierarchiu. Určujúcimi pre ne sú mi teraz viac celospoločenské vyústenia vplyvov tradície, možnosti ich súčasného spoznávania a regulovalia ako predpokladu pre cieľavedomé upevňovanie a zakoreňovanie pokrokových prvkov tradície z minulých vývinových období i pre utváranie novodobých socialistických tradícií.

I. Za dôležitú vlastnosť tradície pova-

žujeme jej „nadindividuálnosť“, keď ako jav skupinový, pospolitosťny, kolektívny má silu jednoznačne integračného pôsobenia vo vnútri danej skupiny, pospolitosť, kolektív, národa. Je to potom i jej schopnosť a podiel na tvorbe a upevňovaní kolektívne prijatých a dodržiavaných noriem práce, životných motivácií, sociálneho správania sa, kultúrnej tvorby príslušníkov daného kolektívu – určitých životných stereotypov – ktoré ako dlhodobo overované vzory ľudského konania sú týmto kolektívom hodnotené ako správne a sociálnou kontrolou jeho verejnej mienky je sankcionované ich nedodržiavanie. Sú to dôležité okolnosti – dôležité z hľadiska stability celku i jedinca v ňom. U jedinca danej pospolitosťi utvárajú pocit istoty zo zaradenosti do celku – akési potvrdzovanie sa v ňom – čím potvrdzujú a formujú povedomie spoločenskej identifikácie a spolupatričnosti. Teda prvky až biologicky potrebné pre kompletizáciu vedomia ľudskej identity.

Tradície v tomto aspektu ako prejavy kolektívneho zaradenia vyžadujú a predpokladajú ľudsky združovaciu, stmeľovaciu činnosť. Pri možnostiach svojho uplatnenia v podmienkach socialistickej spoločnosti poskytujú už výpracované niektoré stereotypy a modely potrebné na utváranie a ďalšie upevňovanie psychológie spoločných záujmov a cieľov socialistickej spoločnosti, na vytváranie kolektivizmu socialistickej spoločnosti, poskytujú však i súbor účinných mechanizmov jeho dosahovania.

II. Nemenej dôležitou schopnosťou tradície je kontinuovanie základných predpokladov ľudského jestvovania, ktoré sa prejavuje vo všeobecne ľudských spôsoboch zabezpečovania a znovutvárania života. Súčasnemu človeku sa ponúka ohromným súborom argumentov o historických premenách a modifikáciách priznakov etnokultúrnych tra-

dicií národov a etnických pospolitostí sveta a o ich pozoruhodnom súčasnom pokračovaní.

Tradícia je v tomto pohľade jednou z najúčinnejších pokojných zbraní súčasného človeka — zdá sa však, že nedostatočne ním samým spoznanou — ktorá má schopnosť zabezpečiť mu vedomie potreby a istoty prežitia ako druhu. Dodávajúc mu historickú dimenziu jeho súčasného postavenia — spájajúc minulosť s budúcnosťou — vyzbrojuje ho pre budúnosť historickým vedomím o predchádzajúcim vývine a jeho prínosoch.

Najprirodzenejšie sa vnútorná historická dimenzia tradície prejavuje v utváraní a konkretizácii historického povedomia národných pospolitostí a etnických organizmov, kde sa historické spája s kolektívno-pospolitosným. V tejto sfére sa zbližuje a prekrýva viaceru druhov a typov tradície (historické, etnokultúrne, politické, filozofické, umeniecké i ď.). Stávame sa však v súčasnosti i svedkami zrodu novodobých tradícii, ktoré už cieľavedome stavajú na potrebe ochrany človeka a stôp jeho humánnej kultúrnej aktivity, a to chránením a zveľaďovaním kultúrneho dedičstva národov, ale najmä ochranou a novým ozrejmovaním duchovného posolstva ľudstva o zmysle života človeka. V týchto nových súvislostiach humánnych hnutí za ochranu života vo svete nadobúdajú náročnejší význam naše nové socialistické tradície; vytvára sa pre ne univerzálnejšia báza ich účinnosti.

III. V tradícii sú uložené modely informačného a komunikačného systému ľudských pospolitostí, ktorý je vlastne akýmsi základným funkčným polom kultúrnej aktivity človeka. V tejto sfére sa vypuklejšie pocítuje potreba sledovania mechanizmov pôsobenia tradície, čo pomáha potom nielen lepšiemu pochopeniu minulých fáz vývinu spoločnosti, ale najmä poskytuje veľmi konkrétné poznatky pre jej súčasné potreby. Do-

mnievame sa na základe poznania tradičie z týchto aspektov, že za kultúrne aktivizačné v živote napr. súčasného človeka netreba považovať len schopnosť inovovať tradíciu alebo jednu (napr. užšiu či dávnejšiu domácu) vymieňať druhou (širšou novšou a cudzou), ale skoro naopak, schopnosť ovládať a dodržiavať kultúrne vzory, schopnosť riadiť sa ich normami. Individuálne potvrzovanie sa v kultúrnych vzoroch tu charakterizujeme ako aktívny kultúrny prínos k stabilizácii kultúry života ako celku, charakterizujeme ho ako predpoklad jej živého fungovania. Kultúrne aktivizujúcemu sa tu stáva však samotná hodnota — presnejšie idea tradície kultúrneho vzoru a zmysel, ktorý sa v nej nachádza ako jej myšlienkový obsah a odkaz.

IV. Nebezpečnou sa kategóriu tradície stáva pre stálu prítomnosť protikladných zložiek v nej samej. Tieto protikladné prvky môžu pôsobiť buď na urýchľovanie, ale i na spomaľovanie spoločenského pohybu, a to na všetkých stupňoch vývoja spoločnosti a kultúry. Z hľadiska konkrétno-historickej analýzy sa v súčasnosti pri práci s tradíciou musíme najviac venovať práve tomuto okruhu jej vlastností. Je ešte stále potrebný triedny prístup napr. v ohodnocení vývinu tradícií spôsobu života a kultúry ľudu našich národov, uvedomovanie si pôsobenia dvoch kultúr v kultúre buržoázneho národa, pozostatky ktorého ešte žijú zakódované práve vďaka odolnosti tradícií proti zmenám. Potrebné je i nadalej diferencovanie progresívneho a regresívneho v nich, ale i konkrétno vedecké odhalovanie falošných idealizácií ľudového, resp. tradičného, potrebné je zbavovať sa postupne idealizovania ľudovej kultúry akoby fenoménu celostne pokrokového.

A bude to práve asi táto vlastnosť tradície, v ktorej sa spája pokrokové s prežitým, ktorá i v ďalších vyšších fázach vývinu socialistického systému bude

podporoval a živí ďalšie a nové, i keď neantagonistické vnútorné rozpory vývinu socializmu ako kvalitatívne nového spoločenského usporiadania. Bez poznania ich konkrétnych náplní, ale najmä zvláštnych cest ich prenikania a pôsobenia — ich mechanizmov — poznanie ktorých nám môže poskytnúť práve štúdium tradície ako celostnej filozoficko-kultúrnej kategórie, spoločnosť by mohla spomaliť svoj vývin, spôsobiť určitú duchovnú destabilizáciu a v tom i ukrátiť život človeka o niektoré súčasti jeho humánej náplne. Málo si totiž uvedomujeme, že tradície nie sú záležitosťou minulosti, ale práve záležitosťou súčasnosti; korene majú v minulosti ale pôsobia v prítomnosti.

Etnografia sama pozná a zhodnocuje na Slovensku niekoľko — svojím historickým pôsobením sice už uzavretých — regresívnych, až patologických tradícií spôsobu života ľudu v minulosti, ktoré ohrozovali prirodzený zdravý vývoj populácie alebo deštrуovali prírodu našej krajiny. Bol to napr. na južnom Slovensku skoro počas dvoch storočí pôsobiaci systém len jedného diefaťa v rodine, ktorý spôsobil zánik rodín i mnohých lokalít; alebo napr. prísna a dlhotravajúca norma endogamie v niektorých skupinách obyvateľstva a lokalitách Slovenska ako príčina narastania počtu dementných jedincov v danej populácii. Z oblasti výrobných tradícií napr. narušenie ekologickej rovnováhy krajiny spôsobovala tradícia jednostranného využívania toho typu hospodárstva, pri ktorom sústavným vypásaním lesných polôh ovcami sa skoro úplne zlikvidovali veľké úseky lesných porastov Slovenska. Sú takými však i niektoré novšie, ba i súčasné stereotypy životného spôsobu, ktoré ako jadrá môžu vytvoriť základy normy novej nežiaducej tradície. Takou je na slovenskom vidiek u veľmi frekventovaná novšia norma individuálnej prestíže, ktorá sa pri hodnotení človeka opiera len o jeho von-

kajšie ukazovatele a stotožňuje sa s množstvom vecí, ktoré človek vlastní. Sú tu, žiaľ, i ďalšie elementy regresívnych tradícií, ktoré nám zahatali dost priestoru potrebného na utváranie tradície pozitívnych životných motivácií a hodnotových orientácií súčasného človeka. Takto skoro skryte deformujú i celkové spoločné úsilie o formovanie socialistického spôsobu života, deformujú tým naše súčasné etnokultúrne tradície, obmedzujú priestor pre vznik socialistických tradícií, ich upevňovanie a reálne pôsobenie.

V súvislosti s teoretickým rozpracovaním kategórie tradície v etnografii ponúka sa i možnosť zhodnotiť jej význam a miesto práve v procese filozofickej a metodologickej kryštalizácie tejto vedy, v raste jej poznávacích predpokladov a vnútornej vedeckej akcieschopnosti v posledných rokoch. Na našom spoločnom rokovani treba však na úvahu poskytnúť ani nie tak naše vnútrovedecké, ale skôr práve širšie viacodborové vzťahy a väzby tradície so súčasnou spoločenskou praxou, konfrontovať poznatky viacerých vedných odborov o týchto väzbách a spoznávať zvláštnosti pôsobenia viacerých druhov tradície.

Hlavný dôvod však, ktorý podľa nášho názoru oprávňuje práve etnografiu vyzvať do diskusie o tradícii i iné vedné odbory, spočíva v tých jej poznatkoch, ktoré upozorňujú najmä na potrebu využitia tradície ako mechanizmu upevňovania a zakoreňovania progresívnych elementov a skúseností, ako mechanizmu stále prítomného pri procesoch zabezpečovania komplexného spoločenského rozvoja socialistického systému, pri procesoch jeho stabilizácie. Z nášho pohľadu sú to potom najmä tie predpoklady a vlastnosti tradície, ktorými môže upevňovať sociálne väzby v našom spoločenskom organizme, kultúrne a duchovne ho nasycovať a humanizovať, a tým i upevňovať a pozdvihovať socializmus ako spoločenský systém. To

je, zdá sa, v danej etape rozpracovania problematiky i aspekt ústredný a pre využitie vedeckých poznatkov o tradícii v súčasnej spoločnosti aspekt univerzálneho významu.

Ak dokážeme k tradícii dnes na všetkých úrovniach vedeckej činnosti i denného kolobehu politickej, sociálnej i kul-

túrnej a umenieckej tvorby pristupovať kriticky, nie ako k súboru predlôh, ale len ako k súboru konkrétnych tvorivých skúseností ľudstva, ostane nie farchou ale pomocníkom súčasnej spoločenskej praxe, rozpoznaným mechanizmom jej rozvoja.

LITERATÚRA

- BROMLEJ, J. V.: Etnos a etnografia. Bratislava 1980.
- FILOVÁ, B.: Miesto a pôsobenie tradícii v spôsobe života súčasnej slovenskej vidieckej rodiny. Slov. Národop., 28, 1978, s. 269–277.
- FILOVÁ, B.: Miesto tradícii v kultúrnej ak-
- tivite socialistického človeka. Rytmus, 30, 1979, č. 7, s. 1.
- Sovetskaja etnografija, 1981, č. 2, diskusný blok o tradícii.
- SUCHANOV, J. V.: Obyčaji, tradície i prejemstvennosť pokolenij. Moskva 1976.
- SZACKI, A.: Tradycja — przegląd problematyki. Warszawa 1971.

ТРАДИЦИЯ И ПОТРЕБНОСТЬ ЕЕ СОВРЕМЕННОЙ ТЕОРЕТИЧЕСКОЙ И ПРАКТИЧЕСКОЙ ИНТЕРПРЕТАЦИИ

Резюме

Категория „традиции“ в своем наиболее общем философско-культурном смысле становится одной из самых обсуждаемых проблем науки за последнее десятилетие во всем мире. Само слово традиция стало обиходным в словаре общественной практики.

Определением сущности и исследованием закономерности развития традиции — этого специфического и противоречивого явления, которое некоторые считают тормозом, препятствием, иные же рассматривают его как необходимое условие существования и дальнейшего развития общества — занимались в прошлом многие видные ученые у нас и за границей. По мнению автора, правдоподобной причиной современного интенсивного и даже можно сказать качественно иного интереса к категории „традиции“, как проблемы науки и практики, являются именно новые проблемы, которые принесла общественная практика современного мира, вызванные к жизни резкими изменениями существующих до сих пор культурных моделей, вместе с тем и

изменением существующего способа освоения ими, т. е. передачи традиций. Во многих частях мира эти изменения анализируются и более глубоко изучаются их причины и сам ход протекания. Для оптимального решения дальнейшего развития чувствуется необходимость исторически проверенных материалов для прогнозирования. Именно в этой деятельности, по мнению автора, вскрывается недостаток конкретных, но особенно теоретических знаний о человеческой универсальности традиции как специфического механизма общественного сознания человечества.

Идею созвать междисциплинарное научное совещание для обсуждения традиции как научной категории подал Этнографический институт САН в Братиславе, а также реализовал ее в октябре 1984 г., в данном же номере журнала „Словенски народопис“ публикуются некоторые доклады, которые были зачитаны на этом совещании. Согласно словам автора, решение теоретических и практических вопросов традиции является одним из главных проблем

современной этнографии, как с точки зрения внутреннего обогащения науки как такой, так и с точки зрения необходимости переноса полученных знаний в реальную общественную практику, на которую этнография своими знаниями и сведениями может оказывать положительное влияние.

В своем выступлении автор остановилась на определенном круге вопросов связанных с жизнью традиций в сфере их воздействия на национальный организм при системном понимании развития образа жизни основных слоев национального организма.

1. В качестве определяющей особенности традиции автор рассматривает ее „надъиндивидуальность“, ибо как явление групповое, общностное имеет силу интегративного воздействия внутри данной группы, общности, коллектива, нации. Вышеупомянутое важно и с точки зрения стабильности целого и индивида, которое у индивида данной общности образует чувство уверенности от зачлененности в данное целое, комплиментирует сознание его человеческой идентичности.

2. Не менее важной способностью традиции является то, что она сохраняет преемственность основных предпосылок человеческого существования. Она дает человеку исторический вектор его современного положения, оснащает его для будущего историческим сознанием о предыдущем развитии и его вкладах.

3. В традиции заложена модель инфор-

мационной и коммуникационной системы человеческой общности, которая является основным действенным полем культурной активности человека. В этой сфере ясно чувствуяется потребность исследования механизмов действия традиции, знание о нем можно использовать и в современном обществе.

4. Опасной категорией традиции становится ввиду наличия противоположных составных частей в ней самой. Эти противоречивые элементы могут оказать влияние как на ускорение, так и на торможение общественного движения, причем на всех уровнях развития общества и культуры. С точки зрения конкретно-исторического анализа в современности, по мнению автора, при работе с традицией любой разновидности особое внимание надо уделять именно этой ее особенности.

Если в современности мы сможем подходить к традиции на всех уровнях научной деятельности, так и в ежедневном круговороте политической, социальной, культурной и художественной творческой деятельности критически, причем не как к некому собранию образцов, а как к конкретному творческому опыту человечества, то в таком случае традиции могут стать помощником и стабилизирующим фактором общества. Дилемму взглядов на традицию то как на тормоз, то как на помощника общественной практики могут устраниить только серьезные интердисциплинарные теоретико-практические знания о ней.

DIE TRADITION UND DIE NOTWENDIGKEIT IHRER DERZEITIGEN THEORETISCHEN UND PRAKТИSCHEN INTERPRETATION

Zusammenfassung

Die Kategorie der Tradition in ihrem allgemeinen philosophisch-kulturellen Sinne wurde im letzten Jahrzehnt zu einem der meistpertraktierten Probleme der Wissenschaft in der Welt. Das Wort „Tradition“ selbst ist im alltäglichen Wörterbuch der gesellschaftlichen Praxis schon sehr gebräuchlich.

Mit der Feststellungen des Wesens und mit

der Erforschung der Entwicklungstendenzen der Tradition — dieses sonderbaren und widerspruchsvollen Phänomens, das die einen als Hindernis und Hemmschuh betrachten, die andern wieder für eine unbedingte Notwendigkeit der Existenz und der weiteren Entwicklung der Gesellschaft halten — befaßten sich in der Welt und auch bei uns viele bedeutende Wissen-

schaftler. Nach Ansicht der Autorin liegt die wahrscheinliche Ursache dieses heutigen intensiven und gewissermaßen qualitativen Interesses für die Kategorie der Tradition — als eines Problems der Wissenschaft und der Praxis — eben in den neuen Problemen der gesellschaftlichen Praxis der heutigen Welt, hervorgerufen durch die stürmischen Veränderungen der bisherigen Kulturmodelle, einschließlich der Veränderungen der bisherigen Art ihrer Aneignung — in der Überlieferung. Diese Veränderungen werden an vielen Orten in der Welt untersucht, ihre Ursachen und ihr Verlauf werden analysiert. Es wird die dringende Notwendigkeit empfunden, für eine optimale Lösung der künftigen Entwicklung historisch verifizierte Unterlagen für eine Prognose zu finden. Gerade bei diesen Analysen wird nach Ansicht der Autorin die Unzulänglichkeit der konkreten, vor allem aber der theoretischen Kenntnisse über die menschliche Universalität der Tradition als eines besonderen Mechanismus des gesellschaftlichen Bewußtseins der Menschheit offenbar.

Die Anregung zu einer interdisziplinären wissenschaftlichen Beratung über die Tradition als einer wissenschaftlichen Kategorie ging vom Ethnographischen Institut der Slowakischen Akademie der Wissenschaften in Bratislava aus, das diese Konferenz im Oktober 1984 auch veranstaltete. In dieser Nummer des Sammelbandes „Slovenský národopis“ veröffentlicht das Ethnographische Institut eine Auslese aus den auf der Konferenz vorgetragenen Referaten. Den Worten der Autorin zufolge ist die Lösung der theoretischen und praktischen Fragen der Tradition gegenwärtig eines der wichtigsten Probleme der Ethnographie sowohl vom Blickpunkt der Bereicherung der inneren theoretischen Erkenntnisse der Wissenschaft selbst als auch im Hinblick auf die Anwendung dieses Wissens in der gesellschaftlichen Praxis, die die Ethnographie mit ihren Erkenntnissen positiv beeinflussen kann.

In ihrem Beitrag analysiert die Autorin ausgewählte Bereiche des Lebens der Tradition, und zwar nach den Hauptgebieten ihres Wirkens auf den nationalen Organismus in der gesamtstrukturellen Auffas-

sung von der Entwicklung der Lebensweise der grundlegenden Schichten des nationalen Organismus.

1. Für eine wichtige und primäre Eigenschaft der Tradition hält die Autorin die „Superindividualität“ der Tradition, wenn sie als Gruppen- und Gemeinschaftsphänomene die Kraft zu integralem Wirken im Innern der Gruppe, der Gemeinschaft, des Kollektivs, der Nation hat. Dies sind Eigenarten, die auch vom Aspekt der Gesamtheit und des Einzelnen wichtig sind, weil sie beim Individuum der betreffenden Gemeinschaft das Gefühl der Sicherheit erwecken, in die gegebene Gemeinschaft eingereiht zu sein, weil sie das Bewußtsein sein menschlichen Identität vervollständigen.

2. Nicht weniger wichtig ist die Fähigkeit der Tradition, die grundlegenden Voraussetzung des menschlichen Seins fortzusetzen. Sie verleiht dem Menschen die historische Dimension seiner gegenwärtigen Stellung, sie rüstet ihn für die Zukunft mit dem historischen Bewußtsein von der vorhergehenden Entwicklung und ihrem Beitrag aus.

3. In der Tradition sind Modelle des Informations- und Kommunikationssystems der menschlichen Gemeinschaft deponiert, die das grundlegende Funktionsfeld der kulturellen Betätigung des Menschen darstellen. In dieser Sphäre wird die Notwendigkeit einer Untersuchung der Mechanismen des Wirkens der Tradition noch dringlicher empfunden; die Erkenntnisse über diese Mechanismen können auch für die gegenwärtigen Bedürfnisse der modernen Gemeinschaften verwendbar sein.

4. Gefährlich wird die Kategorie der Tradition wegen der ständigen Gegenwart gegensätzlicher Komponenten in ihr selbst. Diese gegensätzlichen Elemente können entweder auf die Beschleunigung, aber auch auf die Verzögerung der gesellschaftlichen Entwicklung hinwirken, und zwar auf allen Stufen der Entwicklung der Gemeinschaften und ihrer Kultur. Vom Aspekt der konkreten historischen Analyse muß man sich — nach Ansicht der Autorin — heute am meisten gerade mit diesem Bereich der Eigenschaften der Tradition beschäftigen.

Wenn wir dann heute die Traditionen auf allen Ebenen der wissenschaftlichen Tätigkeit richtig einschätzen können, sie aber auch im täglichen Kreislauf der politischen, sozialen, kulturellen und künstlerischen Betätigung kritisch zu beurteilen vermögen — nicht als einen Komplex von Vorbildern, sondern als Gesamtheit der schöpferischen Erfahrungen der Mensch-

heit — dann können die Traditionen zu einem Halfer und Stabilisator der Gesellschaft werden. Der Gegensatz zwischen den Ansichten über die Tradition teils als einer Last, teils als eines Helfers der gesellschaftlichen Praxis der heutigen Welt kann nur durch seriöse interdisziplinäre theoretische und praktische Erkenntnisse beseitigt werden.

Drieňové (dnes časť obce Plevník-Drieňové), okr. Pov. Bystrica — pečať vznikla po r. 1784

Slovenský národopis

Časopis Národopisného ústavu Slovenskej akadémie vied

Ročník 34, 1986, číslo 1—2

Vychádza štyri razy do roka
Vydáva VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied

Hlavná redaktorka
Čl. kor. SAV BOŽENA FILOVÁ
Výkonná redaktorka
PhDr. ZORA VANOVICHOVÁ

Typografia: *Eva Kovačevičová*

Redakčná rada: PhDr. Ján Botík, CSc., PhDr. Soňa Burlasová, CSc., doc. PhDr. Václav Frolec, CSc., PhDr. Viera Gašparíková, CSc., doc. PhDr. Emília Horváthová, CSc., PhDr. Soňa Kovačevičová, CSc., PhDr. Igor Krištek, CSc., PhDr. Milan Leščák, CSc., doc. PhDr. Ján Michálek, CSc., PhDr. Ján Mjartan, DrSc., doc. PhDr. Štefan Mruškovič, CSc., PhDr. Viera Nosálová, CSc., prof. Antonín Robek, DrSc., PhDr. Viera Urbancová, CSc.

Redakcia: 813 64 Bratislava, Klemensova 19
Vytlačili Tlačiarne Slovenského národného povstania, n. p., Martin

Registr. zn. F 7091

Jednotlivé číslo Kčs 20,—; celoročné predplatné Kčs 80,—

Rozširuje, objednávky a predplatné prijíma PNS — ÚED, Bratislava, ale aj každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6, 884 19 Bratislava.

© VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1986

СЛОВАЦКАЯ ЭТНОГРАФИЯ

Журнал Института этнографии Словацкой Академии Наук

Год издания 34, 1986 № 1—2

Издается четыре раза в год

«ВЕДА», издательство Словацкой Академии Наук

Редакторы Д-р Божена Филова и Д-р Зора Вановичова

Адрес редакции: 813 64 Братислава, Клеменсова 19

SLOWAKISCHE VOLKSKUNDE

Zeitschrift des Ethnographischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Jahrgang 34, 1986, Nr. 1—2. Erscheint viermal im Jahre

Herausgegeben vom VEDA, Verlag der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Redakteure PhDr. Božena Filová und PhDr. Zora Vanovičová

Redaktion: 813 64 Bratislava, Klemensova 19

SLOVAK ETHNOGRAPHY

Journal of the Ethnographic Institute of the Slovak Academy of Sciences

Volume 34, 1986, No. 1—2

Published quarterly by VEDA, the Publishing House of the Slovak Academy of Sciences

Managing Editors PhDr. Božena Filová and PhDr. Zora Vanovičová

Editor: 813 64 Bratislava, Klemensova 19

L'ETHNOGRAPHIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'Ethnographie de l'Académie slovaque des sciences

Année 34, 1986, No. 1—2

Parait quatre fois par an, Editions de VEDA, maison d'édition de l'Académie slovaque des sciences

Rédacteurs: PhDr. Božena Filová et PhDr. Zora Vanovičová

Rédaction: 813 64 Bratislava, Klemensova 19

Distributed in the socialist countries by SLOVART Ltd., Leningradská 11, Bratislava, Czechoslovakia, Distributed in West Germany and West Berlin by KUBON UND SAGNER, D-8000 München 34, Postfach 68, Bundesrepublik Deutschland. For all other countries, distribution rights are held by JOHN BENJAMINS, B. V., Periodical Trade, Amsteldijk 44, 1007 HA Amsterdam HOLLAND

49616